

УДК 336.221: 631

**ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ
«АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС»****О.М. БАЛДИЧ,**студентка ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна**І.М. БОРИШПОЛЕЦЬ,**керівник сільгоспідприємства (1982-2000 р.р.), перший заступник голови Ніжинської РДА
(2000-2002 р.р.), заступник голови Ніжинської РДА – начальник управління
агропромислового розвитку Ніжинської РДА (2002-2008 р.р.), державний службовець 5
категорії, м. Ніжин, Україна

В статті здійснено спробу правової характеристики понятійного апарату окремих термінів, що використовуються в аграрній галузі.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, аграрно-правові терміни, понятійний апарат, правова характеристика.

Дослідження правових проблем державного управління аграрним сектором економіки України неможливе без законодавчого закріплення, основних понять, що становлять понятійний апарат цієї стратегічно важливої складової суспільно-корисної діяльності. Через застосування історичного методу дослідження, необхідно з'ясувати зміст такого узагальнюючого збірного поняття як „агропромисловий комплекс”, яке активно використовувалось у нормативно-правових документах в перші роки незалежності України.

Питанням наукового аналізу аграрно-правових понять, які використовуються в адміністративному, фінансовому, земельному на аграрному праві присвячені праці багатьох дослідників, по причині надзвичайної важливості наукового обґрунтування цих понять. Зокрема таких, як В. Авер'янов, П. Кулинич, В. Семчик, О. Погрібний, В.Олійник та інші. Особливо важливий внесок у правову характеристику понятійного апарату аграрної галузі здійснено такими науковцями-правниками Національного університету біоресурсів та природокористування України як В. Курило, В. Єрмоленко, О. Світличний, В. Янчук, О. Яра.

Метою цієї статті є спроба здійснити правову характеристику понятійного апарату основних термінів, що використовуються в аграрній галузі в період ринкових перетворень в Україні.

Наприкінці 80-х – початку 90-х років минулого століття народне господарство країни умовно поділялося на „комплекси”: паливно-енергетичний, промисловий, агропромисловий, соціальний, будівельний, транспортний, оборонний. Такий підхід залишився у спадок незалежній Україні, мав місце на початку її становлення та зустрічається досить часто і сьогодні. У науковій літературі того часу існує багато тлумачень агропромислового комплексу.

У економічному словнику агропромислового комплексу зустрічаємо: агропромисловий комплекс – сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю мети і завдань по вирішенню продовольчої проблеми. Структура агропромислового комплексу охоплює три основні сфери: I сфера – галузі, зайняті виробництвом і постачанням АПК засобів виробництва; II сфера – сільське господарство (центральна ланка); III сфера – галузі по переробці, заготівлі, збереженню і доведенню продукції до споживачів [1, с. 14].

Автори довідника з управління сільськогосподарським виробництвом в умовах АПК агропромисловий комплекс країни визначають як сукупність галузей сільського господарства та галузей по виробництву засобів виробництва для сільського господарства, обслуговуванню, переробці, транспортуванню, збереженню та реалізації сільськогосподарської продукції [2, с. 204].

Г.І. Мостовий зазначає, що в загальному вигляді АПК являє собою сукупність галузей, що забезпечує виробництво, переробку, зберігання і доведення до масового споживача продукції, виготовленої із сільськогосподарської сировини та включає в себе три основні сфери або групи галузей:

перша – галузі, які забезпечують матеріально-технічну основу індустріального розвитку сільського господарства та інших галузей АПК: галузі промисловості, що виробляють засоби виробництва, і галузі виробничо-технічного обслуговування сільського господарства;

друга (базова) – безпосередньо сільськогосподарське виробництво (товаровиробники сільськогосподарської продукції усіх форм власності та господарювання);

третья – галузі, що забезпечують доведення сільськогосподарської продукції до споживача (заготівля, переробка, зберігання, транспортування і реалізація) [3, с. 76].

В юридичній науковій та навчальній літературі сьогодні містяться визначення АПК, схожі за змістом на вищезазначені, які відрізняються лише стилістично, оскільки розглядають АПК через призму правових категорій.

АПК – це складна біо-економічна система, яка являє собою форму інтеграції сільського господарства і споріднених з ним галузей, які займаються матеріально-технічним постачанням, заготівлями сільськогосподарської продукції, її переробкою, зберіганням і доведенням до споживача [4, с. 9].

Юридичний словник-довідник містить таке визначення агропромислового комплексу: агропромисловий комплекс (АПК) України – міжгалузеве утворення, що включає сільське господарство та інші галузі народного господарства, функціонує на засадах координації, широко розвинених і регульованих нормами права інтеграційних та кооперативних зв'язках. АПК України в широкому розумінні охоплює виробництво засобів виробництва для сільського господарства і тісно пов'язаних з ним галузей, їх матеріально-технічне забезпечення та виробниче обслуговування, а також усі стадії від виробництва до

реалізації сільськогосподарської продукції з метою максимального задоволення потреб населення в продуктах харчування, а промисловості – в сировині. Структурно в складі АПК виділяють три основні сфери: 1– виробництво і постачання АПК України засобами виробництва; 2 – сільське, рибне, лісове господарства; 3 – заготівля, зберігання, переробка і доведення готової продукції до споживача [5, с. 11-12].

У словнику аграрно-правових термінів і понять автори визначають АПК (аграрно-промисловий комплекс) як міжгалузеве утворення, яке містить у своєму складі сільськогосподарські та інші галузі держави та функціонує на базі широкого застосування розвинених та урегульованих нормами аграрного права інтеграційних та кооперативних зв'язків, охоплює виробництво сировини для сільськогосподарської та пов'язаних з нею галузей, їх матеріально-технічне забезпечення та обслуговування, усі стадії виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції та її переробки. До складу АПК входять три типи підприємств: 1) підприємства сільського, лісового, рибного та водного господарств; 2) підприємства, які забезпечують виробництво засобів для сільськогосподарської і пов'язаної з нею діяльності, підприємства агропромислового будівництва; 3) підприємства промисловості України, які здійснюють переробку м'ясної, молочної та харчової продукції та які організують елеваторне та складське зберігання результатів сільськогосподарської діяльності [6, с. 7].

У науковій літературі зустрічаються й інші думки щодо поділу чи класифікації галузей (сфер) АПК. Так, деякі економісти три названі сфери доповнюють четвертою – виробничою і соціальною інфраструктурою (дорожньо-транспортне господарство, зв'язок, інформаційні служби, житлові і культурно-побутові об'єкти та ін.). Інші дослідники поділяють третю із зазначених сфер на дві: переробні галузі та галузі заготівлі, зберігання, транспортування і реалізації продукції сільськогосподарського походження. Зустрічаються і спроби додати ще одну сферу, під якою розуміється соціальна інфраструктура, що представлена сільськогосподарською наукою і підготовкою кадрів для АПК.

Можна зустріти також і надзвичайно спрощене тлумачення, при якому сільське господарство ототожнюється з агропромисловим комплексом [7, с. 315]; деякі автори визначають агропромисловий комплекс України як сектор економіки [8, с. 7].

Отже, висвітлені нормативні підходи, разом з науковими поглядами, ще раз підтверджують неоднозначність визначення поняття „агропромисловий комплекс” не лише у доктринальному тлумаченні, а навіть і на законодавчому рівні. Тому, збірне поняття «агропромисловий комплекс» враховувало в радянському законодавстві та на початкових етапах формування нормативно-правових актів незалежної України такі напрями: розроблення основних напрямів аграрної політики, реалізації державної політики з питань розвитку сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової, переробної та

виноробної промисловості; організація виконання актів законодавства з питань АПК і контроль за їх реалізацією; розроблення та координація виконання загальнодержавних, регіональних програм, поточних планів економічного і соціального розвитку галузей АПК, соціальної сфери села.

Література

1. Штрівє Л. Забезпечення продовольчої безпеки в Україні / Політика і розвиток сільського господарства в Україні / За ред. Штефана фон Крамона-Таубеля, Сергія Зорі, Людвіга Штрівє. – К.: Альфа-принт, 2001. – С. 126-149.
2. Довідник з управління сільськогосподарським виробництвом в умовах АПК, Л.Д.Залєвський, Й.С.Завадський, М.О.Кононов та ін.; За ред. Л.Д.Залєвського. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Урожай, 1987. – 240 с.
3. Щодо визначення механізмів державного управління агропромисловим комплексом регіону / Мостовий Г.І.// Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр – Х., 1998. – Вип. 2. – С. 75–90.
4. Агропромисловий комплекс: правові питання / В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, О.О. Погрібний, В.О. Олійник; За ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Урожай, 1992. – 192 с.
5. Юридичний словник-довідник: За ред. Ю.С.Шемшученка / Худож.оформ. В.М.Штогриня. – К.: Феміна, 1996. – 696 с.
6. Словник аграрно-правових термінів і понять. Навчальне видання / Укладачі О.М.Браніцький, С.І.Марченко, В.В.Шуляк. – К.: НАУ. 2002. –71 с.
7. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво „Юридична думка”, 2004. – 584 с.
8. Володін С.А. Інноваційний розвиток аграрної науки: Монографія. – К.: МАУП, 2006. – 400 с.

Правовая характеристика понятия «агропромышленный комплекс»

Балдич О.Н., Боришполец И.Н.

В статье осуществлена попытка правовой характеристики понятийного аппарата отдельных терминов, которые используются в аграрной отрасли.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, аграрно-правовые сроки, понятийный аппарат, правовая характеристика.

Legal description of concept «Agroindustrial complex»

Baldych O.M., Boryshpolets I.M.

The attempt of legal description of concept vehicle of separate terms that is used in agrarian industry is carried out in the article.

Keywords: agroindustrial complex, agrarian-legal terms, concept vehicle, legal description.